

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNDE BENLİK ALGISI VE KİMLİK KURGUSU

Ahmet Faruk Güler*

Yaklaşık üç yüz yıllık bir mazisi olan Batılılaşma maceramız içerisinde Türk insanının yeni kimlik inşa süreci hayli sancılı ve sarsıntılı gerçekleşmiştir. Bu süreç toplumsal yapının öznesi konumunda olan birey için ne denli zor bir süreç olmuştur da Tanzimat'tan itibaren edebî açıdan eserlerin merkezinde yer alan bir konu olmuştur. Topluma yön veren dönem aydınları tarafından özelde bireyin genelde ise toplumun benlik algısı ve kimlik kurgusu eserlerin dünyasında detaylı bir biçimde yansıtılmaktadır. Bu sürecin zirve noktaya çıktığı dönem olarak Milli Edebiyat Dönemi ön planda yer almaktadır.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyelerinden Yrd. Doç. Dr. M. Fatih KANTER "*Milli Edebiyat Dönemi Türk Şiirinde Benlik Algısı ve Kimlik Kurgusu*" adlı çalışmasıyla toplumsal değişimin en yoğun yaşandığı dönem olan 1908-1923 yılları arası Türk şiirinde insanımızın kimlik arayışını ve benlik algısının izlerini takip ederek bugüne de ışık tutmaktadır.

Bu çalışma ile bugüne kadar Milli Edebiyat Dönemi ile ilgili yapılmış çalışmalara yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır. Dönemin önemli şairleri olan Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin ve Mehmet Akif Ersoy'un eserlerinden hareketle bir döneme, dönem içerisindeki toplumsal yapıya, toplumsal

Milli Edebiyat Dönemi
Türk Şiirinde Benlik Algısı
ve Kimlik Kurgusu

M. FATİH KANTER

KİTABEVİ

* Yrd. Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. ahmet.guler@inonu.edu.tr

yapı içerisindeki bireye anlama ve anlamlandırma çabası içerisinde önemli tespitler yer almaktadır. Geniş bir araştırma evreni içerisinde özele indirgenmiş yapılarıyla derli toplu bir şekilde okurların karşısına çıkmış olan kitap kaynak eser olma özelliğini üzerinde taşımaktadır.

Eser, *Önsöz (IX), Giriş (1-13), Milli Edebiyatı Hazırlayan Oluşumlar ve Etkenler (15-38), Milli Edebiyat Dönemi Türk Şiirinde Benlik Algısı (39-74), Milli Edebiyat Dönemi Türk Şiirinde Kimlik Kurgusu (75-304), Sonuç (305-311), Kaynaklar (313-328)* kısımlarından müteşekkil olup 328 sayfalık detaylı bir araştırmanın ürünüdür.

Giriş bölümü kendi içerisinde iki alt başlığı taşımaktadır. Edebiyatın “*Milli Tarihi: Milliyetçilik Söyleminin Tarihi Koşulları ve Hastalıklı Bedenden Toplumsal Canlanmaya*” adlı alt başlıkları taşıyan giriş bölümünde yazar, Batı dünyasının aydınlanma döneminin genel bir çerçevesini çizdikten sonra Batı medeniyeti karşısında Osmanlı’nın konumunu da belirlemektedir. Osmanlı Devleti’nin bu süreç içerisinde Batı’yı yakalama çabaları ve gerçekleştirilen yenilik hamleleri tarihsel süreç içerisinde değerlendirilerek Milli Edebiyat Dönemi’ne kadar gerçekleşen sürecin tarihsel arka planı okuyucuya sunulmaktadır.

Eserin birinci bölümü *Milli Edebiyatı Hazırlayan Oluşumlar ve Etkenler* başlığını taşımaktadır. Daha önce siyasi, askeri, ekonomik açıdan değerlendirilen süreç bu kez edebî açıdan ele alınmakta ve Milli Edebiyat’ın oluşum aşamaları ayrıntılı olarak incelenmektedir. Osmanlı Devleti’nin parçalanma dönemi içerisinde milliyetçilik akımının etkisiyle başlayan çözümler mikro milliyetçilik bağlamında Türkçülük hareketinin ortaya çıkmasına sebep olmuş ve edebiyatta da kısa zamanda yansımaları yakalamıştır. Türk aydınının daha önce Osmanlı üst kimliği içerisinde yeniden toparlanma arzusunun başarısız olması ve Balkanlardaki ayaklanmalar neticesinde Ziya Gökalp’in öncülüğünde Türkçülük hareketinin doğuşu kaçınılmaz bir sonuç olmuştur. Temelde Tanzimat’la birlikte başlayan ve Tanzimat aydınının Fransız ihtilalinden etkilenmesi sonrası vatan, millet, hürriyet kavramlarının dile getirilmesi siyasi olaylar sonrası Türkçülük hareketini elzem kılmıştır. Bu vesile ile Osmanlı Devleti’ni kuranların Türk milleti olduğu gerçeği bilinçaltı boyuttan bilince doğru harekete geçmiştir.

Milli edebiyat, aynı zamanda bir dil hareketidir. Bu dil hareketinin arka planında İslami düşüncenin Arapça ve Farsça ile Türk insanının hayatına girmiş olması etkindir. Mehmet Emin Yurdakul’un dil hassasiyetiyle Türkçe şiirler kaleme alması yaşanan sosyal, siyasi ve askeri gelişmelerin ışığında oldukça etkili olmuştur. 1905 edebî hareketi ve akabinde Yeni Lisan Hareketi bu dönemin sonucudur. Eserde Milli Edebiyatın bu oluşum süreci ayrıntılı bir biçimde yazar tarafından kaleme alınmıştır.

Eserin ikinci bölümüyle birlikte kitabın merkezini teşkil eden benlik algısı Milli edebiyat şiiri üzerinden çözümlenmeye başlanmaktadır. İkinci bölüm *Milli Edebiyat Dönemi Türk Şiirinde Benlik Algısı* başlığını taşımaktadır. İki alt başlığa sahip olan bu bölümde öncelikle kuramsal çerçeve çizilmiş ve akabinde benlik algısının Milli edebiyat üzerindeki etkileri örneklerle açıklanmıştır. “Benlik algısı, bireyin kendi varlığını ‘bilmesi’ ve bilme ediminin gereklerini yerine getirme süreci” olarak tanımlayan yazar dönemin toplumsal koşulları ışığında uyku halinde olan benliğin yeniden keşfedilme sürecini anlatmaktadır.

Eserin üçüncü bölümü *Milli Edebiyat Dönemi Türk Şiirinde Kimlik Kurgusu* ana başlığı altında incelenmektedir. İnsanoğlunun yaşam macerası içerisinde kimlik kurma çabasına değinildikten sonra bireysellik ile toplumsal olan arasındaki ilişki vurgulanmakta ve milli kimliğin oluşumuna temas edilmektedir. Ulus inşasının toplumsal boyutu irdelenirken aynı zamanda bireysel olan ile bireyin toplum içerisindeki konumu arasında gelişen ilişki öncelikle kuramsal düzlemde ele alınır ve akabinde Milli Edebiyat ekseninde incelenmektedir.

Kollektif Aidiyetin Göstergeleri başlığı altında *Kimliğin Sözel Gücü: Dil Bilinci’ne* değinen yazar Milli edebiyatın aynı zamanda bir dil hareketi olduğunu yeniden vurgulayarak millet kavramının temelinde yatan dil birlikteliğinin önemini örnekleriyle açıklar. Toplumsal birliği kuran o toplumun dil beraberliğidir. Bir dil birlikteliği içerisinde hareket eden Yeni Lisan hareketinin yapmak istediği milli şuurun uyandırılmasıdır. Ömer Seyfettin, Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp gibi dönemin aksiyoner isimlerinin çabasıyla bu ülkü gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Osmanlı üst kimliği kurma çabasının sonuç vermesi sonrası Türk üst kimliği etrafında şekillenen süreç istikrarlı bir şekilde devam etmiştir. Ziya Gökalp merkezli ele alınan *Soy Bilincine Dayalı Yurt Bilinci: Turan* ve akabinde Mehmet Akif Ersoy merkezli *İnanç Birliğine Dayalı Yurt Bilinci: Ümmet* anlayışları değişen toplum ve değişen birey ekseninde siyasi olaylarla ilişkilendirilerek aktarılır. *Ortak İnanç: Din Bilinci* son başlığıyla birlikte Türk-İslam sentezi içerisinde yeni bir kimlik kurgusunun gerçekleştirilme çabalarına değinilmektedir.

Sonuç başlığı altında toplumun çekirdek yapısı olan bireyin şahsında benlik algısı ve kimlik kurgusunun nasıl gerçekleştiği değerlendirilirken edebiyatın bu noktadaki etkisinden yazar tarafından söz edilir. Dönem şairlerinin şiirlerinde yeni bir kimlik kurgusunun izlerinin belirgin bir şekilde yer alması yazar tarafından edebiyat merkezli fakat felsefi, sosyoloji ve psikoloji bilimlerinden faydalanmak suretiyle adeta disiplinler arası bir çalışmanın sonucu olarak vücuda gelmiştir.

Milli Edebiyat Dönemini ve aynı zamanda bugünü anlama ve anlamlandırma bakımından zengin bir içeriğe sahip olan eser titiz bir çalışmanın ürünü ola-

rak hazırlanmış ve basılmıştır. Zengin kaynakça kullanımı ve detaylı araştırmanın mahsulü olan eseri kaleme alan Yrd. Doç Dr. M. Fatih KANTER'e çalışmasından ötürü teşekkür eder her daim başarı dileklerimizi sunarız.

(Yrd. Doç. Dr. M. Fatih KANTER, Milli Edebiyat Dönemi Türk Şiirinde Benlik Algısı ve Kimlik Kuruluşu, Kitabevi Yay., İstanbul-2014, 328 s.)